

Nr 111

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
statstjänstemännens löner under år 1959 m. m. jämte
i ämnet väckta motioner.*

(5:e avd.)

I propositionen nr 152 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 10 april 1959, föreslagit riksdagen att 1) godkänna de i statsrådsprotokollet redovisade överenskommelserna den 9 april 1959 angående statstjänstemännens löner under år 1959 m. m. samt den 24 mars 1959 angående anställnings- och avlöningsvillkor för vissa läkare; 2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag; 3) besluta att till de i statens löneförordning angivna grundlönerna skall, med de undantag varom Kungl. Maj:t kan finna gott förordna, under år 1959 läggas särskilda tillägg enligt de grunder, som anges i förutnämnda överenskommelse den 9 april 1959; 4) besluta att pensioner och kristillägg skall höjas i enlighet med de grunder, som redovisas i statsrådsprotokollet; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder besluta om höjning av arvoden till befattningshavare i statlig eller statsunderstödd verksamhet; 6) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande; 7) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar; 8) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar; 9) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåren 1958/59 och 1959/60 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter; 10) till Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor; 11) till Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m. å riksstaten för budgetåret 1959/60 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 55 000 000 kronor; samt 12) till Täckning av beräknade merkostnader för löner å riksstaten för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor.

Propositionen

I propositionen redovisas en den 9 april 1959 — under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — med statstjänstemännens huvudorganisationer träffad överenskommelse om statstjänstemännens löner under år 1959 m. m.

I anslutning härtill äskas för innevarande och nästkommande budgetår särskilda anslag till täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner till följd av den nu träffade överenskommelsen.

Den nyssnämnda överenskommelsen har följande innehåll.

1. För 1959 höjes totallönerna för 1958 med 2 procent.
2. Till statens löneförordning knutna tillägg, ersättningar och avdrag omräknas i anslutning till totallönerna enligt punkten 1.
3. Av Kungl. Maj:t fastställd avlöning till arvodesanställd personal höjes för 1959 med ungefär 2 procent.
4. Den retroaktiva regleringen för 1959 av löneförmånerna sker enligt schablonmässiga grunder med beaktande endast av löneplanslönen för månad, C-avdrag samt B-avdrag vid längre tids ledighet.
5. Ändrad lönegradsplacering av tjänster genomföres i enlighet med vad som framgår av vid överenskommelsen fogad särskild bilaga.
Förslagen genomföres — där ej annat särskilt anges — fr. o. m. den 1 juli 1959.
6. Ändringar av vissa avlöningsförmåner m. m. genomföres fr. o. m. den 1 juli 1959 i enlighet med vad som framgår av vid överenskommelsen fogad särskild bilaga.
7. För pensioner — beviljade enligt nu gällande pensionsreglementen — avsedda, efter 1958 års förhållanden bestämda basbelopp höjes fr. o. m. den 1 januari 1959 med 2 procent. Motsvarande höjning skall — där fråga är om s. k. 5-kvartalspension — ske beträffande bruttobeloppet av pension, beräknad enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente.
8. Kristillägg, som utgår på lönerna till vissa befattningshavare, som överförts till indragningsstat eller enligt egen önskan kvarstår på gammal lönestat, ävensom på vissa pensioner, uppräknas för 1959 i anslutning till pensionshöjningen enligt punkten 7.
9. Fredsplikt skall gälla intill dess förhandlingar upptas om 1960 års löner.
10. Vid avvägningen av förslaget har beaktats arbetstidsförkortningen från 47 till 45 timmar enligt överenskommelsen den 21 november 1958, såvitt förkortningen hänför sig till 1959.

I statsrådsprotokollet behandlas närmare den träffade överenskommelsen under följande rubriker:

Lönenivån m. m. (s. 3—5).

Lönegradsändringar m. m. (s. 5—15 och därtill hörande bilaga A).

Ändring av vissa avlöningsförmåner m. m. (s. 15—20 och därtill hörande bilaga B).

I förevarande sammanhang anmäles i statsrådsprotokollet jämväl *Vissa särskilda frågor* (s. 20—22 och därtill hörande bilagor C och D) samt behandlas frågan om *Förslagets genomförande* (s. 22—24).

Utskottet får i nu angivna hänseenden hänvisa till statsrådsprotokollet.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Jonasson* (I: 477) och den andra inom andra kammaren av herrar *Svensson* i Vä och *Börjesson* (II: 616), i vilka motioner hemställts, att riksdagen i anslutning till vad i motionerna anförts måtte dels bifalla propositionens förslag om löneförbättring i de lägre ortsgrupperna, dels avslå propositionen i den mån den avser löneförbättringar i högsta ortsgrupp utanför Norrland, dels ock ompröva de i propositionen avsedda lönegradsuppflyttningarna med beaktande av i motionerna anförda synpunkter;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Senander m. fl.* väckt motion (II: 617), i vilken hemställts att riksdagen i samband med behandlingen av propositionen nr 152 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att vid förhandlingar om statstjänstemännens löner för 1960 frågan om den s. k. nollställningen *för innevarande år* omprövas i syfte att bereda statstjänstemännen retroaktiv ersättning för den löneeftersläpning som skett under tvåårsavtalets giltighetstid.

I detta sammanhang har utskottet upptagit jämväl följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och fröken *Wetterström* (II: 341), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att Kungl. Maj:t vid kommande förhandlingar uppmärksammar frågan om lönegradsplaceringen av terapeuttjänster vid Ericastiftelsens läkepedagogiska institut;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Olsson* (I: 149) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Östersund (II: 195), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådan ändring göres i övningslärarstadgan och eljest för övningslärare inom folkskolan gällande bestämmelser att kommun får rätt att ersätta övningslärares av tjänstgöring vid olika folkskolor inom kommunen betingade resekostnader.

I fråga om motiveringen till berörda motionsyrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 477, II: 617, II: 341 och I: 149.

Över motionerna I: 149 och II: 195 har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från statskontoret och skolöverstyrelsen.

Utskottet

Den förevarande propositionen skiljer sig från Kungl. Maj:ts motsvarande förslag under de senare åren i så måtto, att densamma innefattar förslag *dels* angående den allmänna lönenivån för statstjänstemän m. fl., avseende kalenderåret 1959, *dels* angående ändrad lönegradsplacering av tjänster —

s. k. B-frågor —, fr. o. m. den 1 juli 1959, dels ock angående ändring av vissa avlöningsförmåner vid sidan av lön m. m., likaledes fr. o. m. den 1 juli 1959. I anslutning till nämnda förslag framställs förslag angående den allmänna pensionsnivån fr. o. m. den 1 januari 1959 ävensom angående vissa i sammanhanget aktuella särskilda frågor. Förslagen grundar sig — med få undantag — på förhandlingsöverenskommelser som, under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, träffats med statstjänstemännens huvudorganisationer. Kostnadsökningen för statsverket uppskattas till, beträffande generella löne- och pensionshöjningar ca 48 miljoner kronor för budgetåret 1958/59 och ca 96 miljoner kronor för budgetåret 1959/60, beträffande lönegradsuppflyttning av tjänster ca 8 miljoner kronor för budgetåret 1959/60 samt beträffande ändring av vissa avlöningsförmåner (utom traktamentshöjningar) ca 1 miljon kronor för budgetåret 1959/60. Den ojämförligt största kostnadsökningen faller alltså på de generella löne- och pensionshöjningarna fr. o. m. den 1 januari 1959.

Vad först angår *lönenivån m. m.* har vad i propositionen härutinnan anförts inte givit utskottet anledning till erinran. Då utskottet sålunda tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt följer härav, att utskottet inte kan biträda det i de likalydande motionerna I: 477 och II: 616 framställda yrkandet om att riksdagen måtte avslå propositionen i den mån den avser löneförbättringar i högsta ortsgrupp utanför Norrland. Beträffande utbetalning av schablontillägg för juni i år har utskottet — liksom i motsvarande situation år 1957 — utgått från att sådan utbetalning skall kunna ske vid den tidpunkt som med hänsyn till omständigheterna kan finnas lämplig, utan hinder av avlöningsreglementenas allmänna bestämmelser om den tidigaste tidpunkten för utbetalning av lön.

I motionen II: 617 yrkas att riksdagen måtte göra visst uttalande med avseende å kommande förhandlingar om statstjänstemännens löner för år 1960. Utskottet, som inte anser motiverat att riksdagen gör något uttalande av i motionen avsedd innebörd, kan inte tillstyrka berörda yrkande.

Förslagen angående *lönegradsändringar m. m.* (bilaga A till statsrådsprotokollet) innefattar denna gång lönegradsuppflyttning för sammanlagt ca 7 000 tjänster samt nedflyttning av tjänster i ett mindre antal fall. Förslagen, som är ett led i det av 1956 års riksdag godkända förhandlingsförfarandet, avser samtliga departements arbetsområden och berör såväl grupper av tjänster som enstaka tjänster.

Av statsrådsprotokollet framgår att de i förevarande proposition framlagda lönegradsförslagen i vissa fall sammanhänger med av Kungl. Maj:tt i annat sammanhang föreslagna förändringar av organisatorisk natur. Utskottets behandling av lönegradsförslagen sker under förbehåll för att riksdagen i dylika fall, i den mån så ej redan skett, godkänner den organisationsändring som utgör förutsättning för lönegradsplaceringen.

Vid sin granskning av de framställda förslagen till lönegradsändringar har utskottet inte kunnat undgå att uppmärksamma att desamma är av stor omfattning och i vissa delar tämligen genomgripande. Även om utskottet på vissa punkter hyst en viss tvekan inför de framställda förslagen — bl. a.

angående lämpligheten av den för en förste bibliotekarietjänst vid kungl. biblioteket föreslagna ändringen av tjänstebenämningen till biblioteksråd — har utskottet likväl, med hänsyn till att de utgör resultatet av en förhandlingsöverenskommelse, inte velat motsätta sig desamma.

Av utskottets ställningstagande till lönegradsförslagen följer, att utskottet inte kan tillstyrka det i de likalydande motionerna I: 477 och II: 616 framställda yrkandet att riksdagen måtte ompröva de i propositionen avsedda lönegradsuppflyttningarna med beaktande av i motionerna anförda synpunkter.

I samband med behandlingen av lönegradsförslagen i förevarande proposition vill utskottet uttala sig angående det förslag som framställdes i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 276 och II: 341. I dessa motioner yrkas att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t vid kommande förhandlingar uppmärksammar frågan om lönegradsplaceringen av terapeuttjänster vid Ericastiftelsens läkepedagogiska institut. Av årets statsverksproposition framgår att förslag angående ändrad lönegradsplacering av nämnda tjänster framförts av vederbörande myndighet i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår utan att föranleda förslag till riksdagen från Kungl. Maj:t sida. Enligt vad utskottet inhämtat har frågan inte varit föremål för prövning vid de lönegradsförhandlingar som föregått den nu föreliggande propositionen.

Då utskottet finner vad i motionerna anförts till stöd för en förbättrad lönegradsplacering av ifrågavarande tjänster i och för sig inte sakna fog anser utskottet skäl tala för en omprövning av dessa tjänsters löneställning. Denna omprövning bör ske under beaktande av motsvarande tjänsters placering hos kommuner och landsting. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet nu anfört.

Beträffande *ändring av vissa avlöningsförmåner m. m.* redovisas i statsrådsprotokollet sådana i förhandlingsöverenskommelsen innefattade moment som är av natur att böra prövas av riksdagen (bilaga B till statsrådsprotokollet). Vad sålunda föreslagits har utskottet ansett sig kunna lämna utan erinran.

I samband med förenämnda förslag anmäler departementschefen vissa i överenskommelsen ingående förslag till ändringar av avlöningsförmåner, beträffande vilka det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela beslut. Hit hör bl. a., att skolstyrelse förutsatts skola äga medge reseersättning till övningslärare som fullgör tjänstgöring vid skilda skolor inom samma kommun, under förutsättning att avståndet mellan skolorna överstiger 5 kilometer. Vid genomförande härav kommer det i motionerna I: 149 och II: 195 framförda yrkandet att bli tillgodosett. Ifrågavarande motioner påkallar därför inte någon riksdagens åtgärd.

Förslagen under avsnittet *vissa särskilda frågor* föranleder intet uttalande från utskottets sida. Likaledes lämnar utskottet utan erinran vad föredragande departementschefen anfört under avsnittet *förslagets genomförande m. m.*, innefattande bl. a. de gjorda anslagsäskandena.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 477 och II: 616,

1) godkänna de i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 10 april 1959 redovisade överenskommelserna den 9 april 1959 angående statstjänstemännens löner under år 1959 m. m. samt den 24 mars 1959 angående anställnings- och avlöningsvillkor för vissa läkare;

2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag;

3) besluta att till de i statens löneförordning angivna grundlönerna skall, med de undantag varom Kungl. Maj:t kan finna gott förordna, under år 1959 läggas särskilda tilllägg enligt de grunder, som anges i förutnämnda överenskommelse den 9 april 1959;

4) besluta att pensioner och kristillägg skall höjas i enlighet med de grunder, som redovisats i statsrådsprotokollet;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder besluta om höjning av arvoden till befattningshavare i statlig eller statsunderstödd verksamhet;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande;

7) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen be-
tingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen be-
tingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärda-
de avlönings- och pensionsförfattningar;

9) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåren 1958/59 och 1959/60 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter;

10) till *Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor;

11) till *Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1959/60 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 55 000 000 kronor;

12) till *Täckning av beräknade merkostnader för löner* för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor;

B. att motionen II: 617 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 276 och II: 341, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

D. att motionerna I: 149 och II: 195 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Bergman, Holmqvist, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Waltenheim, herrar Anders Johansson och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Jansson i Kalix, Staxäng, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Nilsson i Göingegården, Blidfors, Lundqvist i Trollhättan, Hansson i Önnarp, Gustafsson i Skellefteå, Larsson i Hedenäset och Helén.

Reservation

av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Hansson* i Önnarp och *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett att i utskottets yttrande bort före det stycke på s. 11, som börjar med »Förslagen angående» och slutar med »enstaka tjänster», intagas ett stycke av följande lydelse:

»Såsom i de likalydande motionerna I: 477 och II: 616 framhålles innebär gällande ortsgruppering inom den statliga lönesättningen, beträffande skatteavdrag och sociala åtgärder, en uppenbar orättvisa mot landsort och landsbygd. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att dyrortsgrupperingens avveckling är ett trängande socialt rättvisekrav och att denna avveckling bör ske på den partiella utjämningens väg. Utskottet vill understryka angelägenheten av att vid kommande förhandlingar löneförbättringarna fördelas på sådant sätt, att befattningshavarna i de lägre ortsgrupperna successivt uppnår samma löneläge som befattningshavarna i den högsta ortsgruppen. Vid en sådan avveckling av dyrortsgrupperingen måste emellertid den för Norrland speciella dyrheten beaktas på sätt som förordats i motionerna.»